

BOSHLANG'ICH SINFLARDA TABIIY FAN O'QITISH METODIKASI

Umarova Shahnoza Sharobiddinovna

Namangan davlat universiteti

Boshlang'ich ta'lim va sport tarbiyaviy ish yo'nalishi

E-mail shaxnoza19851703@mail.com

+998998756302

Annotatsiya: Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitish, o'quvchilarning atrof-muhitga bo'lgan qiziqishini oshirish, ilmiy tafakkurlarini rivojlantirish va hayotiy ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada tabiiy fanlarni o'qitishda zamonaviy metodikalar, dars jarayonida qo'llaniladigan usullar va amaliy mashg'ulotlar haqida so'z yuritamiz.

Kalit so'zlar: tabiat, kashfiyot, fizika, kimyo, tabiiy, olam, quyosh, innovatsiya.

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Аннотация: Преподавание естественных наук в начальных классах важно для повышения интереса учащихся к окружающей среде, развития их научного мышления и формирования жизненных навыков. В этой статье мы поговорим о современных методиках преподавания естественных наук, методах, используемых в процессе урока, и практических занятиях.

Ключевые слова: природа, открытие, физика, химия, естественный, вселенная, солнце, инновации.

METHODOLOGY OF TEACHING NATURAL SCIENCE IN PRIMARY GRADES

Annotation: Teaching natural sciences in primary grades is important in increasing students' interest in the environment, developing their scientific thinking and forming life skills. This article discusses modern methodologies in teaching natural sciences, methods used in the lesson process and practical exercises.

Key words: nature, discovery, physics, chemistry, natural, universe, sun, innovation.

KIRISH

Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi, o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini rivojlantirish, atrof-muhitni tushunish va tadqiqot qilish qobiliyatlarini

shakllantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu metodika, bolalarning tabiiy fanlarga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularni o'zlari kuzatgan hodisalar va jarayonlar orqali bilim olishga undash maqsadida ishlab chiqilgan.

Boshlang'ich ta'lim bosqichida tabiiy fanlar (biologiya, fizika, kimyo va boshqalar) asosiy tushunchalarini o'rganish o'quvchilar uchun juda muhimdir. Ushbu davrda bolalarning aqliy faoliyatini rivojlantirish, ularning kuzatuvchanlik va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini oshirish zarur. Tabiiy fanlar orqali bolalar atrof-muhitni yaxshiroq anglashadi, unga nisbatan qiziqishlari ortadi va kelajakda ilm-fanga bo'lgan muhabbatni shakllantiradilar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tabiiy fanlar, masalan, biologiya, geografiya va fizika, bolalarga tabiatni tushunishga yordam beradi. Ular o'z atrofidagi dunyoni anglab olishlariga, kuzatish va tajriba o'tkazish orqali bilim olishlariga imkon yaratadi. Yosh bolalarda tabiiy fanlarga qiziqishni oshirish uchun interaktiv o'qitish usullaridan foydalanish zarur. Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda zamonaviy metodikalardan foydalanish nafaqat bilim darajasini oshiradi, balki bolalarning ijodkorlik va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Ustozlarning yondoshuvi esa kelajak avlodning tabiatga nisbatan qiziqishini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, innovatsion metodlarni qo'llab-quvvatlash zarurati har zamon dolzarbdir. Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitish metodikasini o'zlashtirish o'qituvchiga fan bo'yicha olgan bilimlarini o'quvchiga eng samarali etkazish, ularning o'zlashtirilishini nazorat qilish va natijalarni mustahkamlash imkoniyatini beradi. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarda o'quv materialini o'zlashtirish ko'nikmalarini shakllantirish ayniqsa muhimdir.

Ta'limning maqsadlari

1. Kuzatuvchanlikni rivojlantirish: O'quvchilar atrofidagi narsalarni diqqat bilan kuzatishni o'rganadilar.
2. Tajriba va tajribaga asoslangan ta'lim: Amaliy mashg'ulotlar orqali ilmiy tushunchalarni mustahkamlash.
3. Mantiqiy fikrlash: Olingan bilimlarni tahlil qilish va yangi g'oyalarni yaratishga undash.
4. Qiziqishni oshirish: Tabiat haqidagi bilimlarni hayot bilan bog'lash orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Insoniyatning zamonaviy ijtimoiy-madaniy, ekologik va iqtisodiy ehtiyojlari tabiiy fanlarni boshqa fanlar orasida eng muhim o'rinlardan biriga qo'ydi. Tabiatshunoslik fanining yuksak darajada rivojlanishi butun jamiyatga, uning madaniyatiga, insoniy munosabatlarning insoniylashuviga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu tabiiy ilmiy bilimlarni butun aholi orasida ham, turli yosh toifalarida ham keng

tarqatish zarurligini bildiradi. Bu muhim vazifani tabiiy fanlarni o'qitish metodikasini o'z ichiga olgan pedagogika fanlari amalga oshirishi kerak. U boshlang'ich sinf o'quvchilarini tabiat bilan tanishtirish, tabiatshunoslik o'quv predmeti orqali bolalar shaxsini rivojlantirish jarayonlarini o'rganadi, shu bilan birga quyidagi bir qator aniq muammolarni hal qiladi. Tabiatshunoslik metodologiyasining metodologik asosini dialektik materializm va uning bilish nazariyasi tashkil etadi. Shuning uchun bu metodologiya o'quv jarayonini umumiy kognitiv jarayonning bir turi sifatida ko'rib chiqadi. bu dunyo haqidagi ilmiy bilimlar ham ob'ektivdir. Tabiatshunoslik metodologiyasi o'quv jarayonini o'qitish mazmuni, usullari, shakllari va vositalarining ajralmas birligi va o'zaro bog'liqligida o'rganadi; biologik va ruhiy, ijtimoiy va ma'naviy ong va o'z-o'zini anglash. Maqsadlarning ob'ektiv birligiga asoslangan o'qituvchi va talabaning faoliyati. Tabiatshunoslik metodikasi o'quv jarayoniga dialektika qonunlari (miqdorning sifatga o'tishi, qarama-qarshiliklarning birligi va kurashi, inkorni inkor etish) qonuniyatlari asosida doimo o'zgarib turuvchi va takomillashib boruvchi, shunga mos ravishda o'quvchi shaxsiga, nafaqat yoshning o'zgarishi, balki ta'lim jarayonining barcha omillari ta'sirida ham doimo rivojlanib boruvchi va o'z-o'zini rivojlantiruvchi sifatida qarashi kerak. Miqdordan sifatga o'tishning dialektik qonuni o'quv jarayonida doimo amal qiladi. Bola faktik ma'lumotlarni to'playdi, undan fikr gipotezaga, undan isbotga, so'ngra umumlashtirishga o'tadi, bu jarayonda yangi bilimlar boshqa sifat darajasida shakllanadi. O'quv jarayonini rivojlanishning dialektik qonunidan tashqarida qarama-qarshiliklar kurashi sifatida ko'rib chiqish mumkin emas. o'qituvchi va o'quvchining o'quv jarayonining ikki tomoni sifatidagi faoliyati nafaqat o'zaro bog'liq, balki bir-biriga qarama-qarshidir. Masalan, o'qituvchining talablari va o'quvchining imkoniyatlari ko'pincha bir-biriga zid keladi. Jamiyat rivojlanishining ma'lum davrlarida jamiyatning maktabga qo'yadigan talablari va bu jarayonning haqiqiy holati o'rtasida qarama-qarshiliklar paydo bo'ladi. Tabiatshunoslik metodologiyasi dialektikaning quyidagi qonunini - inkorni inkor qilishni hisobga olmay qolishi mumkin emas, u ham o'quv jarayonida o'zini to'la namoyon qiladi. Bunga ilgari olingan bilimlar chuqurlashib, takomillashtirilib, yangi bosqichda shakllansa, ta'limdagi uzluksizlik misol bo'la oladi. Shunday qilib, "o'simlik qismlari" tushunchasidan "o'simlik organlari" tushunchasiga harakat bor; "Ko'payish individlar sonining oddiy ko'payishi" tushunchasidan "ko'payish biologik jarayon sifatida" tushunchasiga qadar.

Metodik yondoshuvlar:

1. Faol ta'lim metodlari: O'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlovchi usullar (muammolar yechimi, loyihalash) qo'llaniladi.
2. Amaliy mashg'ulotlar: Tajribalar va kuzatuvlar orqali nazariy bilimlarni mustahkamlash.

3. Interaktiv metodlar: Guruhli ishlar, muhokamalar va rolli o'yinlardan foydalanish.

4. Ochiq darslar: O'qituvchining dars jarayonini ochiq tarzda olib borishi, bu esa boshqa ustozlarga tajriba almashishga imkon beradi.

Ma'lumki, inson tabiat fanini o'rganish qulayligi uchun fizika, kimyo, biologiya, astronomiya va hokazolarga ajratgan. Ob'ektiv dunyo hodisalari alohida o'ziga xos fanlarda yakka holda mavjud emasligidan doimo kelib chiqish kerak; ular boshqalar bilan yaqin aloqada va birlikda. Boshlang'ich maktab uchun "Tabiiy fanlarni rivojlantirish" kursi (kurs 1-4-sinf o'quvchilari uchun mo'ljallangan) bolalar bilan dunyo haqidagi tushunchalarini kengaytirish, bolaning intellektual va ijodiy rivojlanishi uchun o'tkazilishi mumkin bo'lgan juda ko'p turli xil tajribalarni o'z ichiga oladi. Bolalar mustaqil ravishda ham, o'qituvchi rahbarligida ham qiziqarli tajribalarni amalga oshiradilar. Bunday tajribalar talabalarni dunyoni bilishga undaydi, intellektual va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi, ularga o'zlari "kashfiyotlar" qilish, oddiy narsalar, hodisalarning g'ayrioddiy xususiyatlarini, ularning bir-biri bilan o'zaro ta'sirini o'zlari ko'rish, nima sodir bo'layotganini tushunish va shu bilan amaliy tajriba orttirish imkoniyatini beradi. Ilm-fan bolalar uchun tushunarli va juda qiziqarli bo'ladi.

XULOSA

Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi nafaqat bilim berishni ko'zlamaydi, balki bolalarning shaxs sifatida rivojlanishini ham qo'llab-quvvatlaydi. O'qituvchilar ushbu metodikani samarali tatbiq etib, talabalarni kelajakdagi muammolarni hal qilishga tayyorlaydilar hamda ularning ilm-fanga bo'lgan qiziqishini yanada kuchaytiradilar. Mamlakatimizda bir qator o'rta umumiy ta'lim muassasalarida tabiiy fanlar, jumladan, fizika, biologiya, kimyo, geografiya fanlarining mavqei pasayganligi ayniqsa yaqqol ko'zga tashlanadi. Ushbu fanlarga ajratilgan soatlar sonining qisqarishi dasturga iqtisod, huquq va boshqalar kabi fanlarni kiritish bilan qoplanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akvileva G. N., Klepinina Z. A. Boshlang'ich maktabda tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi: Darslik. talabalar uchun nafaqa Tashkil etish orasida. prof. ped. ta'lim profili. - M.: VLADOS, 2001 yil.
2. Aleksaxina E. M. Dolgacheva V. S. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ekologik ta'lim va tarbiyalash bo'yicha ish bo'yicha uslubiy tavsiyalar. - Rostov-na-Donu: Feniks, 2007 yil.
3. Volkov B. S. Boshlang'ich sinf o'quvchilari psixologiyasi. - M.: Akademik loyiha, 2005 yil.
4. Klepinina Z. A., Akvileva G. N. Boshlang'ich maktabda tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi bo'yicha seminar. - M.: Akademiya, 2008 yil.